

وفات حضرت خدیجه سلام الله علیها ، روز دهم سال دهم بعثت

<?xml encoding="UTF-8?">

در ماه مبارك رمضان سال دهم بعثت حضرت خدیجه سلام الله علیها بانوی فداکار و همسر بی نهایت مهربان حضرت رسول (صلی الله علیه و آله) در روز دهم به سن شصت و پنج سالگی از دنیا رفت، و پیامبر (صلی الله علیه و آله) او را با دست مبارك خویش در حجون مکه (قبرستان ابوطالب) به خاک سپرد، و حزن در گذشت او پیامبر (صلی الله علیه و آله) را بسیار محزون ساخت که پیامبر (صلی الله علیه و آله) سال در گذشت حضرت حضرت خدیجه سلام الله علیها را «عام الحزن» سال اندوه نام نهاده است !

بلی خدیجه همسر بی همتای پیامبر (صلی الله علیه و آله) بانویی که از ثروت او اسلام رونق یافت و پشت پیامبر (صلی الله علیه و آله) راست شد، باید سال در گذشتش را «عام الحزن» نام نهاد و مصیب پیامبر (صلی الله علیه و آله) شدت گرفت، زیرا که پیامبر (صلی الله علیه و آله) مادر شایسته دخترش زهرای مرضیه را از دست داده و یاری همچون خدیجه را هرگز به دست نخواهد آورد. (1)

به خدا سوگند بهتر از خدیجه را خدا به من عوض نداده

عایشه گفت:

پیامبر (صلی الله علیه و آله) از خانه بیرون نمی رفت مگر آنکه خدیجه سلام الله علیها را یاد می کرد، و بر او به خوبی و نیکی مدح و ثنا می نمود، روزی از روزها غیرت مرا فرا گرفت، گفتم: او پیره زنی بیش نبود، و خدا بهتر از او به شما عوض داده است، پیامبر (صلی الله علیه و آله) غضبناک شد، به طوری که موی جلوی سرش از غضب تکان می خورد سپس فرمود: نه به خدا قسم بهتر از او را خدا به من عوض نداده، او به من ایمان آورد هنگامی که مردم کافر بودند، و تصدیق کرد مرا، هنگامی که مردم مرا تکذیب می کردند و در اموال خود با من مواسات کرد، وقتی مردم مرا محروم ساختند،

و از او فرزندی خدا روزی من کرد که از زنان دیگر محروم فرمود، «یعنی خدا فاطمه را از او به من عنایت فرمود» (2)

زندگینامه حضرت خدیجه (سلام الله علیها)

حضرت خدیجه سلام الله علیها مادر امت (3)

سخن از خدیجه ، سخن از يك دنیا عظمت و پایداری و استقامت درراه هدف است . به حق قلمفرسایی در باره کسی که خداوند بر او سلام و درود فرستاد ، بسی مشکل است . اما به مصداق «مالا یدرك كله لا یترك كله ،» به بررسی گوشه هایی از شخصیت و زندگی این بزرگ بانو می پردازیم :

ولادت و خانواده

خدیجه (سلام الله علیها) 68 سال قبل از هجرت بدنیا آمد . خانواده ای که خدیجه را پرورش داد ، از نظر شرافت خانوادگی و نسبت های خویشاوندی ، در شمار بزرگترین قبیله های عرب جای داشت . این خاندان در همه حجاز نفوذ داشت . آثار بزرگی و نجابت و شرافت ازکردار و گفتار خدیجه پدیدار بود . خدیجه از قبیله هاشم بود و پدر و اقوامش از ثروتمندان قریش بودند . پدرش خویلد بن اسد قریشی نام داشت . مادرش فاطمه دخترزائد بن اصم بود .

اخلاق خدیجه (سلام الله علیها)

حضرت خدیجه سلام الله علیها در بین اقوام خود یگانه و ممتاز و میان اقران کم نظیربود . او به فضیلت اخلاقی و پذیرایی های شایان بسیار معروف بود و بدین جهت زنان مکه به وی حسد می ورزیدند .

دخترت خویلد در سجایا و کمالات اخلاقی زبانزد و نمونه بود و به حق ایشان کفو خوبی برای پیامبر (صلوات الله علیه و آله) بود . بی تردید می توان گفت که این سجایا و فضایل اخلاقی سبب شد تا خدیجه برای همسری پیامبراکرم (صلوات الله علیه و آله) شایسته شمرده شود . طبق روایات ، او برای پیامبراکرم (صلوات الله علیه و آله) یآوری صادق بود .

آیا خدیجه (سلام الله علیها) قبل از پیامبر (صلوات الله علیه و آله) ازدواج کرده بود ؟

معروف است اولین کسی که به خواستگاری خدیجه آمد یکی از بزرگان عرب به نام «عتیق بن عائذ مخزومی» بود .

او پس از ازدواج با خدیجه ، در جوانی در گذشت و اموال بسیاری برای خدیجه ارث گذاشت . پس از او «ابی هاله بن المنذر الاسدی » که یکی از بزرگان قبیله خود او بود ، با وی ازدواج کرد . ثمره این پیوند فرزندی به نام «هند» بود که در کودکی در گذشت . ابی هاله نیز پس از چندی ، وفات یافت و ثروت بسیار از خویش بر جای نهاد.

هرچند این مطلب که پیامبر اکرم (صلوات الله علیه و آله) سومین همسر خدیجه بود و جز عایشه با دوشیزه ای ازدواج نکرد ، نزد عامه و اهل تسنن معروف است؛ ولی مورد تایید همگان نیست . جمعی از مورخان و بزرگان ، نظرمخالف دارند ؛ برای مثال «ابوالقاسم کوفی » ، «احمد بلاذری » ، «علم الهدی » ، (سیدمرتضی) در کتاب «شافی » و «شیخ طوسی » در «تلخیص شافی » آشکارا می گویند که خدیجه ، هنگام ازدواج با پیامبر ، «عذرا» بود . این معنا را علامه مجلسی نیز تایید کرده است .

او می نویسد : «صاحب کتاب انوارو البدهء» گفته است که زینب و رقیه دختران هاله ، خواهر خدیجه بودند . برخی از معاصران نیز چنین ادعا کرده اند و برای اثبات ادعای خود کتابهایی نوشته اند .

آشنایی با حضرت محمد (صلوات الله علیه و آله)

فضایل اخلاقی خدیجه ، بسیاری از بزرگان و صاحب منصبان عرب را به فکر ازدواج با وی می انداخت . ولی خاطرات همسر پیشین به وی اجازه نمی داد شوهری دیگر انتخاب کند . تا اینکه با مقامات معنوی حضرت محمد (صلوات الله علیه و آله) آشنا شد و آن دو غلامی که برای تجارت همراه پیامبر (صلوات الله علیه و آله) فرستاده بود ، مطالب و معجزاتی که از وی دیده بودند ، برای خدیجه نقل کردند . خدیجه فریفته اخلاق و کمال و مقامات معنوی پیامبر (صلوات الله علیه و آله) شد . البته او از یکی از دانشمندان یهود و نیز ورقه بن نوفل ، که از علمای بزرگ عرب و خویشان نزدیک خدیجه به شمار می رفت ، در باره ظهور پیغمبر آخرالزمان و خاتم الانبیا (صلوات الله علیه و آله) مطالبی شنیده بود . همه این عوامل موجب شد تا خدیجه حضرت محمد (صلوات الله علیه و آله) را به همسری خودانتخاب کند .

ازدواج خدیجه

زفاف حضرت خدیجه سلام الله علیها با حضرت محمد (صلوات الله علیه و آله) 2 ماه و 75 روز پس از بازگشت از سفر تجارت شام تحقق یافت . در آن زمان ، حضرت محمد (صلوات الله علیه و آله) 25 سال داشت و خدیجه چهل ساله بود . ابن عباس سن ایشان را 28 سال نقل می کند . هرچند بعضی از مورخان اهل سنت سعی می کنند این سخن را رد کنند ؛ چون راوی آن محمد بن صائب کلبی از شیعیان است و آنها او را ضعیف می دانند . حضرت خدیجه سلام الله علیها به سبب علاقه به حضرت محمد (صلوات الله علیه و آله) و مقام معنوی او بارسول خدا ازدواج کرد و تمام دارایی و مقام و جایگاه فامیلی خود را فدای پیشرفت مقاصد همسرش ساخت .

در عقد ازدواج حضرت محمد (صلوات الله علیه و آله) و خدیجه ، عبدالله بن غنم به آنها چنین تبریک گفت :

هنيئاً مريئاً يا خديجه قد جرت لك الطير فيما كان منك باسعد

تزوجت خير البريه كلها و من ذا الذي في الناس مثل محمد ؟

و بشر به البران عيسى بن مريم و موسى ابن عمران فيا قرب موعد

اقرت به الكتاب قدما بانه رسول من البطحاء هادو مهتد

گوارا باد بر تو ای خدیجه که طالع تو سعادت‌مند بوده و بابهترین خلایق ازدواج کردی . چه کسی در میان مردم همانند محمد (صلوات الله علیه و آله) است . محمد (صلوات الله علیه و آله) کسی است که حضرت عیسی و موسی به آمدنش بشارت داده اند و کتب آسمانی به پیامبری او اقرار داشتند . رسولی که سر از بطحاء (مکه) در می آورد و او هدایت کننده و هدایت شونده است .

احترام پیغمبر خدا (صلوات الله علیه و آله) به خدیجه

احترام حضرت محمد (صلوات الله علیه و آله) به خدیجه ، به خاطر عقیده و ایمان اوبه توحید بود .

خصال خدیجه (سلام الله علیها)

حضرت خدیجه سلام الله علیها از بزرگترین بانوان اسلام به شمار می رود . او اولین زنی بود که به اسلام گروید ؛ چنان که علی بن ابی طالب (علیه السلام) اولین مردی بود که اسلام آورد . اولین زنی که نماز خواند ، خدیجه بود. او انسانی روشن بین و دور اندیش بود . با گذشت ، علاقه مند به معنویات ، وزین و با وقار ، معتقد به حق و حقیقت و متمایل به اخبار آسمانی بود . همین شرافت برای او بس که همسر رسول خدا (صلوات الله علیه و آله) بود و گسترش اسلام به کمک مال و ثروت او تحقق یافت .

خدیجه از کتب آسمانی آگاهی داشت و علاوه بر کثرت اموال و املاک، او را «ملکه بطحاء» می گفتند . از نظر عقل و زیرکی نیز برتری فوق العاده ای داشت و مهمتر اینکه حتی قبل از اسلام وی را «طاهره » و «مبارکه » و «سیده زنان » می خواندند .

جالب این است او از کسانی بود که انتظار ظهور پیامبر اکرم (صلوات الله علیه و آله) می کشید و همیشه از ورقه بن نوفل و دیگر علما جویای نشانه های نبوت می شد . اشعار فصیح و پر معنای وی در شان پیامبر اکرم (صلوات الله علیه و آله) از علم و ادب و کمال و محبت او به آن بزرگوار حکایت می کند .

نمونه ای از اشعار خدیجه در باره پیامبر اکرم (صلوات الله علیه و آله) چنین است :

فلوانی امسیت فی کل نعمه و دامت لی الدنيا و تملك الاکاسره
فما سویت عندی جناح بعوضه اذا لم یکن عینی لعینک ناظره

اگر تمام نعمتهای دنیا از آن من باشد و ملک و مملکت کسراها و پادشاهان را داشته باشم ، در نظرم هیچ ارزش ندارد زمانی که چشم به چشم تو نیافتند .
دیگر خصوصیت خدیجه این است که او دارای شم اقتصادی و روح بازرگانی بود و آوازه شهرتش در این امر به شام هم رسیده بود .

البته سجایای اخلاقی حضرت خدیجه چنان زیاد است که قلم از بیان آن ناتوان است . پیامبر اکرم (صلوات الله علیه و آله) می فرماید : «افضل نساء اهل الجنه خدیجه بنت خویلد و فاطمه بنت محمد و مریم بنت عمران و آسیه بنت مزاحم .»

چه می توان گفت در شان کسی که مایه آرامش و تسلائی خاطر رسول خدا (صلوات الله علیه و آله) بود ؟ !
در تاریخ می خوانیم :
«حضرت محمد (صلوات الله علیه و آله) هر وقت از تکذیب قریش و اذیت های ایشان محزون و آزرده می شدند ، هیچ چیز آن حضرت را مسرور نمی کرد مگر یاد خدیجه ؛ و هرگاه خدیجه را می دید مسرور می شد»

ذهبی می گوید :

مناقب و فضایل خدیجه بسیار است ؛ او از جمله زنان کامل ، عاقل ، والا ، پای بند به دیانت و عفیف و کریم و از اهل بهشت بود . پیامبر اکرم (صلوات الله علیه و آله) کرارا او را مدح و ثنا می گفت و بر سایر امهات مومنین ترجیح می داد و از او بسیار تجلیل می کرد. به حدی که عایشه می گفت : بر هیچ يك از زنان پیامبر (صلوات الله علیه و آله) به اندازه خدیجه رشك نوزیدم و این بدان سبب بود که پیامبر (صلوات الله علیه و آله) بسیار او را یاد کرد .

درود خدا بر خدیجه

خدیجه کبری چنان مقام والایی داشت که خداوند عزوجل بارها بر او درود و سلام فرستاد . طبق روایتی از حضرت امام محمد باقر (صلوات الله علیه و آله) : پیامبر اکرم (صلوات الله علیه و آله) هنگام باز گشت از معراج ، به جبرئیل فرمود : «آیا حاجتی داری ؟»

جبرئیل عرض کرد : خواسته ام این است که از طرف خدا و من به خدیجه سلام برسانی «

در روایتی دیگر می خوانیم : روزی خدیجه به طلب رسول خدا (صلوات الله علیه و آله) بیرون آمد . جبرئیل به صورت مردی با وی رو به رو شد و از حضرت خدیجه سلام الله علیها احوال رسول خدا (صلوات الله علیه و آله) را

پرسید . خدیجه نمی توانست بگوید رسول خدا (صلوات الله علیه و آله) در کجا به سر می برد . او می ترسید این مرد از کسانی باشد که قصد کشتن پیغمبر (صلوات الله علیه و آله) را دارد . وقتی که خدمت آن حضرت رسید و قصه باز گفت ، حضرت محمد (صلوات الله علیه و آله) فرمود : «آن جبرئیل بود و امر کرد که از خداتو را سلام برسانم .»

نقش حضرت خدیجه سلام الله علیها در پیشبرد اسلام

وقتی حضرت خدیجه دریافت که سعادت مند شده ، هرچه داشت در راه پیشرفت و موقعیت پیغمبر اسلام (صلوات الله علیه و آله) انفاق کرد . او تمام اموال خویش را به پیامبر (صلوات الله علیه و آله) بخشید و در راه نشر اسلام به مصرف رساند . تا جایی که هنگام ارتحال ، پارچه ای برای کفن نداشت . ابن اسحاق جمله ای در شان خدیجه دارد که گویای همکاری و صداقت او در پیشبرد اسلام است . او می گوید : «خدیجه یاور صادق و با وفایی برای پیامبر (صلوات الله علیه و آله) بود و مصیبت ها در پی رحلت خدیجه و ابوطالب بر پیامبر (صلوات الله علیه و آله) سرازیر شد .»

گویا این دو ، در برابر هجوم ناملایمات بر پیامبر اکرم (صلوات الله علیه و آله)، سدی بلند و مستحکم بودند . این جمله ، معروف که اسلام رهین اخلاق پیامبر (صلوات الله علیه و آله) ، شمشیر علی (علیه السلام) ، و اموال خدیجه است از نهایت همکاری و صداقت خدیجه پرده بر می دارد .

فرزندان حضرت خدیجه سلام الله علیها

در تعداد فرزندان حضرت خدیجه ، میان مورخان اختلاف است . به گفته مشهور : ثمره ازدواج رسول خدا و خدیجه ، شش فرزند بود .

- 1- هاشم . 2- عبدالله . به این دو «طاهر» و «طیب» می گفتند . . 3- رقیه . 4- زینب 5- ام کلثوم . 6- فاطمه . رقیه بزرگترین دخترانش بود و زینب ، ام کلثوم و فاطمه به ترتیب پس از رقیه قرار داشتند .
- پسران خدیجه پیش از بعثت پیامبر (صلوات الله علیه و آله) ، بدرد زندگی گفتند . ولی دخترانش ، نبوت پیامبر (صلوات الله علیه و آله) را درك کردند .
- گروهی از محققان معتقدند : قاسم و همه دختران رسول خدا (صلوات الله علیه و آله) پس از بعثت به دنیا آمدند و چندروز پس از پیامبر خدا (صلوات الله علیه و آله) به مدینه هجرت کردند .

وصیت خدیجه

حضرت خدیجه (سلام الله علیها) سه سال قبل از هجرت بیمار شد . پیغمبر (صلوات الله علیه و آله) به عیادت وی رفت و فرمود :

ای خدیجه ، «اما علمت ان الله قد زوجنی معک فی الجنه » ؛

آیا می دانی که خداوند تو را در بهشت نیز همسرم ساخته است ؟ !

آنگاه از خدیجه دل جویی و تفقد کرد ؛

او را وعده بهشت داد و درجات عالی بهشت را به شکرانه خدمات او توصیف فرمود .

چون بیماری حضرت خدیجه سلام الله علیها شدت یافت ، عرض کرد : یا رسول الله ! چندوصیت دارم :

من در حق تو کوتاهی کردم ، مرا عفو کن .

پیامبر (صلوات الله علیه و آله) فرمود :

هرگز از تو تقصیری ندیدم و نهایت تلاش خود را به کار بردی .

در خانه ام بسیار خسته شدی و اموالت را درراه خدا مصرف کردی .

عرض کرد :

یا رسول الله ! وصیت دوم من این است که مواظب این دختر باشید .

و به فاطمه زهرا (سلام الله علیها) اشاره کرد .

چون او بعد ازمن یتیم و غریب خواهد شد .

پس مبادا کسی از زنان قریش به اوآزار برساند .

مبادا کسی به صورتش سیلی بزند .

مبادا کسی بر او فریاد بکشد .

مبادا کسی با او برخورد غیر ملایم و زننده ای داشته باشد .

اما وصیت سوم را شرم می کنم برایت بگویم .

آن را به فاطمه عرض می کنم تا او برایت بازگو کند .

سپس فاطمه را فراخواند و به وی فرمود :

«نور چشمم ! به پدرت رسول الله بگو :مادرم می گوید :

من از قبر در هراسم ؛ از تو می خواهم مرا درلباسی که هنگام نزول وحی به تن داشتی ، کفن کنی .»

پس فاطمه زهرا (سلام الله علیها) از اتاق بیرون آمد و مطلب را به پیامبر(صلوات الله علیه و آله) عرض کرد .

پیامبر اکرم (صلوات الله علیه و آله) آن پیراهن را برای خدیجه فرستاد و او بسیار خوشحال شد .

هنگام وفات حضرت خدیجه ، پیامبراکرم (صلوات الله علیه و آله) غسل و کفن وی را به عهده گرفت .

ناگهان جبرئیل درحالی که کفن از بهشت همراه داشت ، نازل شد و عرض کرد :

یا رسول الله ، خداوند به تو سلام می رساند و می فرماید :

«ایشان اموالش را در راه ما صرف کرد و ما سزاوارتریم که کفنش را به عهده بگیریم .»

وفات خدیجه (سلام الله علیها)

خدیجه در سن 65 سالگی در ماه رمضان سال دهم بعثت در خارج از شعب ابوطالب جان به جان آفرین تسلیم کرد .

پیغمبر خدا (صلوات الله علیه و آله) شخصا خدیجه را غسل داد ، حنوط کرد و با همان پارچه ای که جبرئیل از طرف خداوند عزوجل برای خدیجه آورده بود ، کفن کرد .
رسول خدا (صلوات الله علیه و آله) شخصا درون قبر رفت ، سپس خدیجه را در خاک نهاد و آنگاه سنگ لحد را در جای خویش استوار ساخت .
او بر خدیجه اشک می ریخت ، دعا می کرد و برایش آمرزش می طلبید .
آرامگاه خدیجه در گورستان مکه در «حجون» واقع است .

رحلت خدیجه برای پیغمبر (صلوات الله علیه و آله) مصیبتی بزرگ بود ؛ زیرا خدیجه یاور پیغمبر خدا (صلوات الله علیه و آله) بود و به احترام او بسیاری به حضرت محمد (صلوات الله علیه و آله) احترام می گذاشتند و از آزار وی خودداری می کردند .

یاد خدیجه

رسول خدا (صلوات الله علیه و آله) با این که بعد از رحلت حضرت خدیجه (سلام الله علیها) بازمانی چند ازدواج کرد ؛ ولی هرگز خدیجه را از یاد نبرد . عایشه می گوید : هر وقت پیغمبر خدا (صلوات الله علیه و آله) یاد خدیجه می افتاد ، ملول و گرفته می شد و برای او آمرزش می طلبید . روزی من رشک ورزیدم و گفتم : یا رسول الله ، خداوند به جای آن پیرزن ، زنی جوان و زیبا به تو داد .

پیغمبر (صلوات الله علیه و آله) ناگهان بر آشفت و خشمگینانه دست بر دست من زد و فرمود : خدا شاهد است خدیجه زنی بود که چون همه از من رومی گردانیدند ، او به من روی می کرد ؛ و چون همه از من می گریختند ، به من محبت و مهربانی می کرد ؛ و چون همه دعوت مرا تکذیب می کردند ، به من ایمان می آورد و مرا تصدیق می کرد . در مشکلات زندگی مرا یاری می داد و با مال خود کمک می کرد و غم از دلم می زدود .

حضرت امام صادق (علیه السلام) فرمود :

«وقتی خدیجه از دنیا رفت ، فاطمه کودکی خردسال بود ، نزد پدر آمد و گفت : «یا رسول الله امی» ؛ مادرم کجاست ؟

پیامبر (صلوات الله علیه و آله) سکوت کرد .

جبرئیل نازل شد و گفت : خدایت سلام می رساند و می فرماید : به زهرا بفرما ، مادرت در بهشت و در کاخ طلایی که ستونش از یاقوت سرخ است و اطرافش آسیه و مریم هستند ، جای دارد .

پی نوشت ها :

- 1- اسد الغابه، مسار الشيعه، مفيد - نقل از رمضان در تاريخ.
- 2- اسد الغابه مسار الشيعه مفيد - نقل از رمضان در تاريخ.
- 3- محمد محسن طيبي_ ماهنامه كوثرشماره